

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen tulevaisuus perustuu osaamiseen ja kilpailukykyyn

Koulutuksen saavutettavuus, tasa-arvo, laatu ja vaikuttavuus ovat hyviä lähtökohtia selonteolle. Koulutuksen synnyttämä osaaminen mahdollistaa työllistymisen tai yrittäjyyden ja luo samalla tasa-arvoisempaa Suomea. Yhtenevästi Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston Arenen lausunnon kanssa, Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu esittää, että selonteon jatkovalmistelussa korostetaan nykyistä enemmän Suomen kilpailukykyä ja alueiden elinvoimaa, jotka lausunnolla olevassa versiossa ovat valitettavan heikosti esillä. Myöskään ammattikorkeakoulujen kannalta keskeinen pk-yrityssektori ja sen palveleminen koulutuksen ja TKI-toiminnan keinoin ei näy riittävästi selonteon linjauksissa.

Selonteon tavoite koulutustason nostamisesta on selkeä vastaus työelämän osaamistarpeiden muutokseen. Korkeakoulutuksen laajentuminen edellyttää koulutukseen hakeutuvilta osaamista, joka mahdollistaa korkeakoulutuksessa menestymisen. Laajentuvan oppivelvollisuuden lisäämät tutkintomäärät eivät riitä vaan perusopetuksesta ja toisen asteen opinnoista tarvitaan myös parempia oppimistuloksia. Xamk yhtyy Arenen näkemykseen siitä, että erityisesti ammatillisen koulutuksen päättävät tarvitsevat nykyistä paremmat sivistykselliset valmiudet korkeakouluopintoihin.

Suomen väestökehitys on yksi selonteon lähtökohdista. Huomion kiinnittyessä erityisesti nuorille suunnatun koulutuksen haasteisiin, jäävät aikuisten monipuoliset ja kasvavat oppimisen tarpeet ilman kunnollista tarkastelua. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjontaa ja aikuisten koulutusmahdollisuuksia käsittelevissä osioissa on keskitytty lähinnä tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjonnan kehittämiseen. Työikäisen väestön määrä kasvaa eikä heidän oppimisensa tarpeita voi rajata lyhytkestoiseen kouluttautumiseen vaan asiantuntijoiden työuran aikainen kehittäminen vaatii monipuolisia oppimisen mahdollisuuksia. Selonteko tunnistaa heikosti aikuisten tarpeen osallistua tutkintoon johtavaan koulutukseen työuran aikana. Työmarkkinoiden kannalta myös tutkintokoulutuksella on merkittävä rooli työikäisen väestön osaamisen kehittämisessä ja siksi tutkintokoulutuksen joustavat suoritustavat tulisi ottaa vahvemmin esiin selonteossa. Esimerkiksi ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (YAMK) ovat toimiva ja suosiotaan

kasvattava koulutusmuoto työuran aikaiseen osaamisen kehittämiseen. Korkeakoulujen kaiken tarjonnan pitää tulevaisuudessakin olla avoinna työikäisille.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

-

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

RAKENTEET JA RAHOITUS

Korkeakoulujen kannalta merkittävimmät esitykset koskevat tutkintokoulutuksen määrällisten tavoitteiden kasvattamista niin kotimaisten kuin ulkomaalaisten opiskelijoiden osalta, koulutuksen saavutettavuuden ja tasa-arvon parantamista sekä koulutuksen rakenteellisia ja ohjauksellisia muutoksia.

Selonteossa esitetty tavoite korkeakoulujen yhteisestä ja kaikille avoimesta verkko-opetuksesta tulee toteutuessaan muuttamaan korkeakoulujen toimintaa, minkä pitää näkyä myös korkeakoulujen ohjauksessa. Digitalisaation ytimessä ovat korkeakoulujen insentiivit erikoistumiseen ja oman osaamisen tarjoamiseen muille korkeakouluille ja muiden korkeakoulujen osaamisen hyödyntäminen. Digitalisaation avulla on mahdollista laajentaa oppimisen mahdollisuuksia maan eri osissa. Sen rinnalla tulee muistaa, että korkeakoulut tuovat alueille myös TKI-osaamista työ- ja elinkeinoelämän kehittämiseksi. Suomi tulisi olla edelläkävijä TKI-toiminnan digitalisaatiossa.

Arenen tavoin Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu korostaa, että osaamistason ylläpito ja siihen investointi on yksi tärkeimmistä Suomen kilpailukykytekijöistä.

Korkeakoulujen tehtävien laajentuessa niin tutkintokoulutuksen, jatkuvan oppimisen kuin TKI-toiminnan osalta on varmistettava riittävä, ennakoitava ja pitkäjänteinen rahoitus. Tutkintotavoitteiden kasvattamisen osalta selonteossa todetaan resursseja lisättävän tavoitteiden mukaisesti. Tätä pidämme välttämättömänä, jotta koulutuksen laatu ja saavutettavuus voidaan varmistaa. Muiden tavoitteiden osalta selonteossa ei esitetä selkeitä lisäresursseja korkeakouluille ja osin puhutaan myös resurssien pienemisestä.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus suoritettua tutkintoa kohti laski 2010-luvulla 30 prosenttia. Rehtorineuvosto Arenen tapaan Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu pitää täysin välttämättömänä, että selonteossa sitoudutaan lisääntyvien tehtävien rahoittamiseen täysimääräisesti. Viime vuonna päätetyt opiskelijamäärien lisäykset tarkoittavat rahoituksen supistumista opiskelijaa kohden. Selonteossa tulee sitoutua kasvattamaan korkeakoulutukseen kohdennettuja resursseja vähintään samassa tahdissa OECD-maiden keskimääräisten koulutuspanosten kasvun kanssa.

Koulutuksen rakenteiden kehittämisessä on varmistettava, että erilaiset toimijat jatkossakin täydentävät toisiaan ja haastavat toisiaan kehittymään. Erilaisilla toimijoilla on kuitenkin oltava nykyistä tasa-arvoisemmat toimintamahdollisuudet. Korkeakoulutuksessa tämä tarkoittaa esim. korkeakoulusektoreiden tutkinto- ja virkanimikkeiden yhdenmukaistamista, jolla olisi merkittävä vaikutus erityisesti ammattikorkeakoulujen kansainväliseen toimintaan.

Edellä oleva tulee selkäasti ilmi myös rehtorineuvosto Arenen lausunnossa. Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu haluaa konkretisoida tätä tuomalla esille, että ammattikorkeakoulujen nykyisin käytettävissä olevat virka- ja tutkintonimikkeet aiheuttavat merkittäviä käytännön esteitä ammattikorkeakoulujen kansainväliselle yhteistyölle. Esimerkiksi Suomen tärkeimmän ulkomaankauppakumppanin Saksan ammattikorkeakouluissa keskeisiä toimijoita ovat ammattikorkeakoulujen omat professorit, joiden johdolla monessa ammattikorkeakoulussa on myös tohtorikoulutusta. Näiden puuttuessa on saksalaiselle ammattikorkeakoulukumppanille ja erityisesti heidän sidosryhmilleen on vaikea vaikuttaa, että suomalainen ammattikorkeakoulu on sekä oikeasti korkeakoulu että saksalaiselle ammattikorkeakoululle varteenotettava kumppani. Vielä vaikeammaksi tilanne yhteistyössä käy sellaisten maiden kanssa, joissa ei ole ammattikorkeakoulujärjestelmää, vaan kaikkia vastaavan tasoista koulutusta järjestäviä toimijoita kutsutaan yliopistoiksi. Edellä kuvattu on este myös ulkomaisten osaajien hankkimisen kannalta. On lähes mahdotonta houkutellessa suomalaiseen ammattikorkeakouluun henkilöä ulkomaisesta korkeakoulusta, kun henkilö joutuisi luopumaan professori-nimikkeestään eikä voi antaa opetusta koulutuksissa, joista valmistuu maistereita tai tohtoreita. Suomen edun mukaista ei ole, että me omilla säädosratkaisuilamme saamme puolet korkeakoulusektoristamme näyttämään kansainvälisessä kilpailussa muulta, kuin mitä se tasoltaan on.

Suomi tarvitsee kaikki lahjakkuudet käyttöönsä. Tämän vuoksi ammattikorkeakouluissa suoritettujen tutkintojen jälkeiset jatko-opintoväylät on selkeytettävä tohtorikoulutukseen asti niin, että pitkiä opintopolkuja ja päällekkäisyyksiä voidaan karsia. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan myös opiskelijan kannalta selkein ratkaisu on se, että ammattikorkeakoulu itse voi tarjota näitä jatkoväyliä.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu yhtyy Arenen näkemyksen myös siinä, että selonteossa esitetty huoli varhaiskasvatuksen kelpoisen opetushenkilöstön riittävydestä ei ratkea yksin yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen laajentamisella. Varhaiskasvatuksen sosionomeille tulisi palauttaa varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys ja mahdollisuus edetä päiväkodinjohtajan tehtäviin, jolloin voitaisiin varmistaa varhaiskasvatuksen kelpoisen henkilöstön riittävyttä koko maassa.

Työelämälähtöisen korkeakoulutuksen merkityksestä ja tarpeesta kertovat Osaamisen ennakointifoorumin tulokset, joiden mukaan AMK-koulutetun työvoiman tarve kasvaa. Duaalimalli on osoittanut toimivuutensa ja nyt tulee varmistaa, että työelämälähtöistä korkeakoulutusta on tarjolla myös jatkossa. Ammattikorkeakoulut ovat Suomen vahvuus nyt ja myös 2030-luvulla. Suomen kilpailukyvyyn ja alueiden elinvoiman takaamisessa korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen voi olla toimenpide, mutta sen ei pidä olla tavoite itsessään. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan erityisesti niissä maakunnissa, joissa ei ole omaa tiedeyliopistoa, voidaan alueiden kilpailukykyä koulutuksen osalta nopeimmin, tehokkaimmin ja edullisimmin edistää laajentamalla alueiden itsenä omistamien ammattikorkeakoulujen toimintaa niiden virka- ja tutkintorakenteiden osalta.

Työelämälähtöiselle tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle on alueellinen tarve, joka kohdistuu erityisesti pk-sektorin uudistumiseen ja kehittymiseen. TKI-toiminta, jonka

korkeakoulukampukset tuovat alueille, on elinvoiman perusta koulutustarjonnan ohella. Tätä on kehitettävä osana TKI-tiekartan toimeenpanoa. Ammattikorkeakoulujen luontevana roolina on rakentaa monitoimijaisia työelämäverkostoja sekä varmistaa hankkeissa kehittyvän uuden osaamisen siirtyminen laajemmin yhteiskunnan ja elinkeinoelämän käyttöön.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Heiskanen Marjo
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu - Rehtori, toimitusjohtaja Heikki
Saastamoinen